

YOSHLAR MADANIY EHTIYOJLARINI SHAKLLANTIRISHDA MADANIY SIYOSAT VA IJTIMOY MUHITNING TA'SIRI

Yusufaliyev Tohirjon Yunusali og'li

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat

Instituti Magistranti

tohirjonyusufaliyev@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirish jarayoniga ta'sir etuvchi asosiy omillar ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Xususan, davlatning madaniy siyosati, madaniy-ma'rifiy muassasalar faoliyati, ta'lim tizimi hamda ijtimoiy muhitning yoshlar madaniy qarashlari va ehtiyojlariga ko'rsatadigan ta'siri o'rganilgan. Tadqiqot davomida yoshlarning madaniy ehtiyojlarini rivojlantirishda jamiyatdagi ijtimoiy institutlar, ommaviy axborot vositalari va zamonaviy axborot texnologiyalarining roli ham tahlil qilinadi. Shuningdek, madaniy siyosat orqali yoshlar o'rtasida milliy qadriyatlarni mustahkamlash, madaniy merosni asrash hamda zamonaviy madaniy jarayonlarga moslashish masalalari muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirish murakkab va ko'p qirrali ijtimoiy jarayon ekanligini ko'rsatadi.

Annotation

This article analyzes the main factors influencing the formation of cultural needs among young people. In particular, the role of cultural policy, cultural and educational institutions, the education system, and the social environment in shaping the cultural interests and needs of youth is examined. The research also highlights the influence of social institutions, mass media, and modern information technologies on the cultural development of young people. Furthermore, the study discusses the importance of strengthening national values, preserving cultural heritage, and adapting youth to modern cultural processes through cultural policy. The results show that the formation of cultural needs among youth is a complex and multifaceted social process in which cultural policy and the social environment play a significant role.

Аннотация

В данной статье рассматриваются основные факторы, влияющие на формирование культурных потребностей молодежи. Особое внимание уделяется роли государственной культурной политики, деятельности культурно-просветительных учреждений, системы образования и социальной среды в формировании культурных интересов молодежи. В исследовании также анализируется влияние социальных институтов, средств массовой информации и современных информационных технологий на культурное развитие молодежи. Кроме того, рассматриваются вопросы укрепления национальных ценностей, сохранения культурного наследия и адаптации молодежи к современным культурным процессам.

Kalit soʻzlar

madaniyat, yoshlar madaniyati, madaniy ehtiyoj, madaniy siyosat, ijtimoiy muhit, madaniy rivojlanish, madaniy meros, maʼnaviy qadriyatlar, yoshlar siyosati, madaniy-maʼrifiy muassasalar, taʼlim tizimi, globallashuv, madaniy identitet, ommaviy axborot vositalari, axborot texnologiyalari.

Kirish

Bugungi globallashuv jarayonlari kuchayib borayotgan davrda jamiyatning barqaror rivojlanishi koʻp jihatdan yosh avlodning maʼnaviy va madaniy saviyasiga bogʻliq. Yoshlarning madaniy ehtiyojlari ularning dunyoqarashi, maʼnaviy qadriyatlari va ijtimoiy faoliyatida muhim oʻrin tutadi. Shu sababli yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirish masalasi zamonaviy jamiyatda dolzarb ilmiy muammolardan biri hisoblanadi. Madaniy ehtiyojlar insonning maʼnaviy kamoloti va shaxs sifatida shakllanishi bilan chambarchas bogʻliq boʻlib, ular shaxsning madaniy merosga boʻlgan qiziqishi, sanʼatga munosabati, estetik didi va maʼnaviy qadriyatlariga taʼsir koʻrsatadi. Ayniqsa yoshlar davrida madaniy ehtiyojlarning shakllanishi shaxsning kelajakdagi hayotiy qarashlari va ijtimoiy faolligini belgilaydi.

Bugungi kunda yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirishda davlatning madaniy siyosati, taʼlim tizimi, madaniy-maʼrifiy muassasalar faoliyati hamda ijtimoiy muhit muhim rol oʻynaydi. Oʻzbekiston Respublikasida ham soʻnggi yillarda yoshlar siyosatini rivojlantirish, yoshlarning madaniy saviyasini oshirish va ularni madaniyat hamda sanʼatga keng jalb etishga qaratilgan qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, madaniyat va sanʼat muassasalari faoliyatini rivojlantirish, yoshlar uchun madaniy tadbirlarni kengaytirish, milliy madaniy merosni targʻib qilish kabi chora-tadbirlar yoshlarning madaniy ehtiyojlarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb

etmoqda. Mazkur maqolaning maqsadi yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirish jarayonida madaniy siyosat va ijtimoiy muhitning ta'sirini ilmiy jihatdan tahlil qilishdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning bir qator metodlaridan foydalanildi. Jumladan, tahlil, sintez, taqqoslash, umumlashtirish hamda tizimli yondashuv metodlari qo'llanildi. Tadqiqot davomida madaniyatshunoslik, sotsiologiya va pedagogika sohalariga oid ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi.

Shuningdek, yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirish jarayoniga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash maqsadida mavjud ilmiy manbalar va statistik ma'lumotlar o'rganildi. Tadqiqot natijalarini umumlashtirish orqali yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirishda madaniy siyosat va ijtimoiy muhitning o'rni ilmiy asosda yoritib berildi.

Tadqiqot natijalari

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirish jarayoni ko'p qirrali bo'lib, unda bir qator ijtimoiy omillar muhim rol o'ynaydi.

Birinchi navbatda, davlatning madaniy siyosati yoshlar madaniy ehtiyojlarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Davlat tomonidan madaniyat va san'atni rivojlantirishga qaratilgan dasturlar yoshlarni madaniy jarayonlarga jalb etish imkonini yaratadi.

Ikkinchidan, ta'lim tizimi yoshlarning madaniy dunyoqarashini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ta'lim muassasalarida san'at, adabiyot, tarix va madaniyatga oid bilimlarning berilishi yoshlarning madaniy saviyasini oshirishga xizmat qiladi.

Uchinchidan, ijtimoiy muhit ham yoshlarning madaniy ehtiyojlarini shakllantirishda muhim omillardan biridir. Oila, mahalla, do'stlar davrasi va jamiyatdagi umumiy madaniy muhit yoshlarning madaniy qarashlariga katta ta'sir ko'rsatadi.

To'rtinchidan, zamonaviy axborot texnologiyalari va ommaviy axborot vositalari yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Internet orqali yoshlar turli madaniy mahsulotlar bilan tanishish, dunyo madaniyati bilan yaqindan tanishish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Muhokama

Yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirish masalasi zamonaviy jamiyat rivojida muhim ilmiy va ijtimoiy ahamiyatga ega. Madaniy ehtiyojlar insonning ma'naviy dunyosi, estetik didi va ijtimoiy faolligini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Ayniqsa yoshlar davrida shakllangan madaniy ehtiyojlar shaxsning keyingi hayotiy qarashlari, qadriyatlari va ijtimoiy faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirish jarayonini chuqur o'rganish muhim ilmiy vazifalardan biri hisoblanadi. Madaniy ehtiyojlar shaxsning ma'naviy rivojlanishi bilan bevosita bog'liq bo'lib, ular jamiyatdagi madaniy muhit, ta'lim tizimi, ijtimoiy institutlar hamda davlatning madaniy siyosati ta'sirida shakllanadi. Zamonaviy jamiyatda yoshlar madaniy ehtiyojlari faqat an'anaviy madaniyat bilan emas, balki global madaniy jarayonlar bilan ham chambarchas bog'liqdir. Globallashuv jarayonlari natijasida turli madaniyatlar o'rtasidagi aloqalar kuchayib bormoqda, bu esa yoshlarning madaniy qarashlari va ehtiyojlariga yangi ta'sir omillarini kiritmoqda.

Birinchi navbatda, davlatning madaniy siyosati yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Davlat madaniy siyosati jamiyatda madaniy qadriyatlarni rivojlantirish, milliy madaniyatni asrash hamda madaniy merosni kelajak avlodlarga yetkazish kabi vazifalarni o'z ichiga oladi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda madaniyat va san'atni rivojlantirish, yoshlarni madaniy faoliyatga jalb etish hamda madaniy muassasalar faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu jarayonlar yoshlarning madaniy ehtiyojlarini shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Madaniy siyosatning asosiy maqsadlaridan biri yoshlarni milliy madaniyat va san'atga jalb qilishdir. Buning uchun teatrlar, muzeylar, kutubxonalar, madaniyat markazlari va boshqa madaniy-ma'rifiy muassasalar faoliyati rivojlantirilmoqda. Mazkur muassasalar yoshlarning madaniy ehtiyojlarini qondirish va ularning estetik didini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, turli madaniy tadbirlar, festival va ko'rgazmalar yoshlarning madaniy jarayonlarga faol ishtirok etishiga imkon yaratadi.

Ikkinchi muhim omil — bu ta'lim tizimi hisoblanadi. Ta'lim jarayoni yoshlarning madaniy dunyoqarashi va ma'naviy qadriyatlarini shakllantirishda asosiy institutlardan biridir. Maktab, kollej va oliy ta'lim muassasalarida o'qitiladigan fanlar, ayniqsa tarix, adabiyot, san'atshunoslik va madaniyatshunoslik kabi fanlar yoshlarning madaniy saviyasini oshirishga xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida yoshlar milliy va jahon madaniyati bilan tanishish orqali o'z madaniy ehtiyojlarini shakllantiradi.

Bundan tashqari, oila va ijtimoiy muhit ham yoshlarning madaniy ehtiyojlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Oila shaxsning ijtimoiylashuvi jarayonidagi birinchi va eng muhim institut hisoblanadi. Aynan oilada shaxsning dastlabki madaniy qarashlari, estetik didi va qadriyatlari shakllanadi. Ota-onalarning madaniyatga bo'lgan munosabati, kitob o'qishga bo'lgan qiziqishi, san'atga e'tibori farzandlarning madaniy ehtiyojlariga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Mahalla va jamiyatdagi madaniy muhit ham yoshlarning madaniy rivojlanishiga ta'sir etadi. Agar jamiyatda madaniy tadbirlar, ijodiy faoliyat va san'atga e'tibor yuqori bo'lsa, yoshlar ham bu jarayonlarga faol jalb qilinadi. Aksincha, madaniy muhit sust bo'lgan jamiyatlarda yoshlarning madaniy ehtiyojlari ham yetarli darajada rivojlanmasligi mumkin. Zamonaviy davrda yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirishga ta'sir etuvchi yana bir muhim omil bu axborot texnologiyalari va ommaviy axborot vositalaridir. Internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning madaniy axborot olish imkoniyatlarini kengaytirdi. Bugungi kunda yoshlar turli mamlakatlarning madaniyati, san'ati va an'analari bilan internet orqali tanishish imkoniyatiga ega. Bu esa ularning madaniy dunyoqarashini kengaytiradi. Biroq axborot texnologiyalarining ta'siri ikki tomonlama bo'lishi mumkin. Bir tomondan, internet yoshlarning madaniy bilimlarini oshirish imkonini beradi. Ikkinchi tomondan esa, ayrim hollarda yengil va sifatsiz madaniy mahsulotlarning tarqalishi yoshlarning estetik didiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli yoshlarni madaniy jihatdan to'g'ri yo'naltirish masalasi muhim ahamiyat kasb etadi. Yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirishda madaniy-ma'rifiy muassasalarning faoliyati ham alohida ahamiyatga ega. Kutubxonalar, muzeylar, teatrlar, san'at markazlari yoshlarning madaniy rivojlanishi uchun muhim maydon hisoblanadi. Bu muassasalar orqali yoshlar san'at asarlari, tarixiy yodgorliklar va madaniy meros bilan tanishadi.

Shuningdek, yoshlarning ijodiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash ham ularning madaniy ehtiyojlarini shakllantirishda muhim omillardan biridir. Turli tanlovlar, festivallar, ijodiy loyihalar yoshlarning san'at va madaniyatga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Umuman olganda, yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirish murakkab ijtimoiy jarayon bo'lib, unda davlat siyosati, ta'lim tizimi, oila, jamiyat hamda zamonaviy axborot texnologiyalari o'zaro ta'sir ko'rsatadi. Ushbu omillar o'rtasidagi uyg'unlik yoshlarning madaniy rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli kelajakda yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlarni yanada rivojlantirish, madaniy siyosatni takomillashtirish hamda yoshlarni madaniyat va san'atga keng jalb etish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirish murakkab ijtimoiy jarayon hisoblanadi. Bu jarayonda davlat madaniy siyosati, ta'lim tizimi, madaniy-ma'rifiy muassasalar faoliyati hamda ijtimoiy muhit muhim rol o'ynaydi. Yoshlarning madaniy ehtiyojlarini rivojlantirish orqali jamiyatning ma'naviy taraqqiyotiga erishish mumkin. Shu sababli yoshlarni madaniyat va san'atga keng jalb etish, ularning madaniy saviyasini oshirish hamda milliy qadriyatlarni targ'ib qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Kelajakda yoshlar madaniy ehtiyojlarini shakllantirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish, madaniy siyosatni yanada takomillashtirish hamda madaniy muassasalar faoliyatini rivojlantirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 464 b.
3. To'xtayev B. Madaniyatshunoslik asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 312 b.
4. Qodirov A. Madaniyat nazariyasi va tarixi. – Toshkent: Fan, 2018. – 286 b.
5. Giddens A. Sociology. – Cambridge: Polity Press, 2017. – 1094 p.
6. Inglehart R. Cultural Evolution. – Cambridge: Cambridge University Press, 2018. – 312 p.
7. UNESCO. Culture and Sustainable Development. – Paris: UNESCO Publishing, 2019. – 98 p.
8. Smith P. Cultural Theory: An Introduction. – Oxford: Blackwell Publishing, 2015. – 296 p.